

Ölçü vahidləri və ixtisarlar

Vahidlər

%	Faiz
%AAC	%SMƏ Sahənin mütləq əhatəsi
%CV	%DƏ Aşağı Dəyişmə Əmsalı
~	Təxminən
“	Düym
+/-	Çox/az
<	-dən az
>	-dən çox
°C	Dərəcə Selsi
‰	Mində hissə
1R	1-ci rüb (ilin)
2R	İkinci rüb (ilin)
3R	Üçüncü rüb (ilin)
4R	Dördüncü rüb (ilin)
3D	Üçölçülü
ABŞ\$	ABŞ dolları
ABŞ\$M	ABŞ dolları (Milyon)
AG	At gücü
B	Milyard
Barq	1 bar (ölçülmüş) = 14.5 funt/düym ²
Bbl	Barel (6.2898 barrel = 1 m ³)
Bbl/Sutka	Bir sutkada barel
dB	Desibel
dB (A)	Səsin intensivliyinin qiymətləndirilmiş vahidi insan qulağı ilə eşidilən tezliklər əsasında hesablanmışdır
dB L _{AEQ}	Səs təzyiqinin səviyyəsi
dB nis 1 µPa	Bir mikropaskala nisbətən desibel
dB _{ht}	Eşitmə qabiliyyətində növarası fərqlərin nəzərə alınması ilə mənfi təsirə məruz qalma ehtimalını müəyyən edən səsölçmə vahidi
Dəniz mili	Küləyin sürətinin ölçü vahidi (1 dəniz mili = 0.514 m/s)
dəq	Dəqiqə
ƏÇEG	Ən çox ehtimal olunan göstərici
ƏÇEG/100ml	Hər 100 millilitr üçün ən çox ehtimal olunan göstərici
f/d ²	Funt/düym kvadratı
Ha	Hektar
Hmbh	Həcm milyardda bir hissəsi
Imkm	İldə milyard kubmetr
km	Kilometr
km ²	Kvadrat kilometr
kq	Kiloqram
Kt	Min ton
kton	Min ton
kV	Kilovolt
kVA	Kilovolt-Amper
kVt	Kilovat
L	Litr
Litr/gün	Gündə litr
m	Metr
M	Milyon
m/san	Hər saniyədə metr
m ²	Kvadratmetr
m ³	Kubmetr
m ³ /dəq	Dəqiqədə kub metr
m ³ /gün	Gündə kubmetr
m ³ /m ³	Kub metrə kub metr nisbəti

$m^3/nəfər/gün$	Gündə bir nəfərə kub metr
m^3/s	Saatda kubmetr
m^3/s	Saniyədə kub metr
$m^3/saat$	Saatda kubmetr
mAOD	Qanunla müəyyən edilmiş kəmiyyətlərdən yüksək metrlər
Mbg	Gündə min bərel
Mbh	Milyardda bir hissə
Mh	Milyonda hissə
ml	Millilitr
mm	Millimetr
Mm^3	milyon kubmetr
mq/kq	Hər kiloqram üzrə milliqram
mq/Nm^3	Bir kub metr üzrə milliqram (normal şəraitdə)
mS/sm	Hər santimetrə milli siemens
Mskf	Milyon standart kubfut
Mskfg	Gündə milyon standart kubfut
Mstb	Milyard standart bərel
MVt	Meqavat
mq/l	Hər litr üzrə milliqram
$\mu\mu$	Mikrometr
$\mu\Pi\alpha$	Mikro Paskal
$\mu\theta$	Mikroqram
$\mu\theta/\lambda$	Hər litr üzrə mikroqram
$\mu\theta/\mu^3$	Hər kubmetr üzrə mikroqram
$\mu\theta/\theta$	Hər qram üzrə mikroqram
nq/q	Hər qram üzrə nanoqram
nV/m	Hər metr üzrə nano volt
$\dot{O}H_{10}$	Diametri $10\mu m$ olan ölçülmüş hissəciklər
$\dot{O}K_{50}$	Öldürücü Konsentrasiya 50. Nümunəsi götürülmüş toplumun 50 %-ni öldürən kimyəvi maddə konsentrasiyası.
pH	$-\log_{10} [H^+]$ (Turşuluğun və ya qələviliyin ölçü vahidi)
q/l	Hər litrdə qram
q/m^3	Hər kubmetr üzrə qram
S	Saat
sm	Santimetr
sm/il	İl üzrə santimetr
sm/san	Hər saniyədə santimetr
sm^3	Kub santimetr
tkf	Trilyon kubfut
ton/gün	Gündə ton
v/m	Hər metr üzrə volt
yağış/ay	Aylıq yağıntı miqdarı

Kimyəvi elementlər və birləşmələr

As	Arsen
Ba	Barium
BTEK	Benzol, Toluol, Etilbenzollar, Ksilollar
Cd	Kadmium
CH ₄	Metan
CO	Karbon monoksid
CO ₂	Karbon qazı
Cr	Xrom
Cu	Mis
Fe	Dəmir
H ₂ S	Hidrogen sulfid
Hg	Civə
HNO ₃	Azot turşusu
KCl	Potasium Xlorid
MEQ	Monoetilen qlitol
Mn	Manqan
NO	Azot oksidi
NO ₂	Azot dioksid
NO _x	Azot oksidləri
NFD	Naftalinlər, fenantrenlər və dibenzotiofenlər
PAK	Polisiklik aromatik karbohidrogenlər
Pb	Qurğuşun
PXB	Polixlorlu bifenillər
PHB	Öncədən Hidratlaşdırılmış Bentonit
SO ₂	Kükürd dioksidi
SO _x	Kükürd oksidləri
Zn	Sink

İxtisarlər

A (BO)	Atqı
ABƏŞ	Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti
ABH	Asılı bərk hissəciklər
ABŞ\$	ABŞ dolları
ABŞ\$M	ABŞ dolları (Milyon)
AÇG	Azəri-Çıraq-Günəşli
ACQUIRE	Giriş, Keyfiyyət və Reprodukativ Səhhətdən istifadə
ADKBF	Ahəngdar dənizdə kimyəvi maddələrlə bağlı bildiriş forması
ADTTT	Avstraliya Dənizdə Təhlükəsizliyin Təmini Təşkilatı
AEİ	Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu
AETBTİ	Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Balıqçılıq Təsərrüfatı İnstitutu
AeL	Aşkar edilmə Limiti
AGT	Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə
Aİ	Avropa İttifaqı
AK	Avropa Komissiyası
AKMG	Azərbaycan kran-montaj gəmisini
AMEA	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
AMİS	Ahəngdar məcburi idarə sistemi
AQP	Atqının qarşısını alan avadanlıq
AQS	Avropa Qonşuluq Siyasəti
ARDNF	Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Fondu
ARDNŞ:	Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti
ASA	Axın xəttinin son aqreqləri
ASC	Açıq Səhmdar Cəmiyyəti
AT	Aşağı təzyiqli
ATA	Amek-Tekfen-Azfen

ATMNƏQM	Az toksikliyə malik mineral neft əsaslı qazma məhlulu
ATMNƏQM	Az toksikliyə malik mineral neft əsaslı qazma məhlulu
AUÜB	Yarım Uçucu Üzvi Birləşmələr
AZAO	Açıq zəncirli alfa olefin
AZN	Azərbaycan valyutası (manat)
AzQK	Azərbaycan Qırmızı Kitabı
AzSİB	Azərbaycan Strateji İcra Bölümü
BB	Borudüzmə Barjı
BB	Böyük Britaniya
BBQ	Beynəlxalq Böhran Qrupu
BDÖZ	BDÖZ (Bakı Dərin Özüllər Zavodu)
BHƏK	Birtərəfli Hərəkətli Əks Klapan
BKNAQM	Boru Kəmərinə Neft Dağılması Həcmnin Qiymətləndirilməsi Modeli
BMK	Beynəlxalq Maliyyə Korporasiyası
BMT	Birləşmiş Millətlər Təşkilatı
BMT ƏKTT	Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Ərzaq və Kənd təsərrüfatı təşkilatı
BMTİDÇK	BMT-nin İqlim Dəyişənliyi üzrə Çərçivə Konvensiyası
BMTİP	BMT-nin İnkişaf Proqramı
BP	British Petroleum
BQ KDHI	Birləşməyə qarşı kiçik dozalı hidratyaratma inhibitoru
BS	Britaniya Standartı
BSi	Britaniya Standartlar İnstitutu
BTC	Bakı-Tbilisi-Ceyhan
BTİOS	Boru kəmərinin təmizlənmə idarə olunma sistemi
CITES	Kökü Kəsilmək Təhlükəsi Qarşısında Olan Vəhşi Fauna və Yabanı Flora Növləri ilə Beynəlxalq Ticarət Haqqında Konvensiya (CITES)
ÇİU	Çıxış istilik utilizasiyası
ÇİUQ	Çıxış istilik utilizator qurğusu
CKZ	Cari köçürmə zonaları
ÇNL	Çıraq Neft Layihəsi
CQBK	Cənubi Qafqaz Boru Kəməri
CQBKG	Cənubi Qafqaz Boru Kəmərinin Genişləndirilməsi
ÇSTQ	Çirkab sətəmizləmə avadanlığı/qurğusu
CÜK	Cəmi üzvi karbon
DB	Dünya Bankı
DD	Daxili Diametr
DDA	Dövlət Dəniz Administrasiyası
DDT	Dixlorodifeniltrişloretan
DƏ	Dəyişmə əmsalı
DEEİ	Dövlət Ekoloji Ekspertiza İdarəsi
DEH	Birbaşa elektrik isidicisi
DEK	Azərbaycan Respublikasının Dövlət Ekologiya Komitəsi
DİN	Daxili İşlər Nazirliyi
DNP	Dəniz Nəqliyyatı Polisi
DSC	Dəniz sanitariya cihazı
DSG-HKSY-	Dərinsulu Günəşli Hasilat, Kompresiya, Suvurma və Texnoloji Təchizat platforması
DSG-QTTY-	Dərinsulu Günəşli Yaşayış Bloku Qazma və Texnoloji Təchizat platforması
DTG	Dalğıc təchizat gəmisi
DTÖ	Daşqın, Təmizləmə və Ölçmə
DTT	Düzəliş Tədbirləri Tələbləri
DÜS	Dağıtmayan üsulla sınaq
EBCƏS	Ekoloji və bioloji cəhətdən əhəmiyyətli sahələr
EC 50	Spesifik təsirə məruz qalma vaxtından sonra sınaq orqanizmlərinin 50 %-nə mənfi təsir göstərən zəhərli konsentrasiyanın statistik hesablaması
EƏ	Eramızdan əvvəl
EEİE	Ekoloji Ehtiyatların İdarəedilməsi
EMP	Ekoloji Monitoring Proqramı

EN	Şimal şərq
ERQ	Ekoloji Riskin Qiymətləndirmələri
ES	Ətraf Mühitə və Sosial Sahə
ES	Cənub-şərq
ESK	Ekoloji sub-komitə
ESMX	Ekoloji və Sosial məsləhət xidmətləri
ETS	Ekoloji Texniki Sənəd
ETSN	Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi
ƏBRS	Əsas bioloji rəngarənglik sahələri
ƏÇEG	Ən çox ehtimal olunan göstərici
ƏİG	Əsas İcra Göstəriciləri
ƏMBSKEM	Ətraf Mühitə, Balıqçılıq və Kənd Təsərrüfatı üzrə Elmi Mərkəz
ƏMF	Əmək Münasibətləri Forumu
ƏMİS	Ətraf Mühitə İdarəetmə Sistemi
ƏMKS	Ətraf Mühitə Keyfiyyət Standartları
ƏMMS	Ətraf Mühitə Mühafizəsi üzrə Standartlar
ƏMSSİMP	Ətraf Mühitə və Sosial Sahənin İdarə Olunması və Monitorinqi Planı
ƏMSSİS	Ətraf Mühitə və Sosial Sahə üzrə İdarəetmə Sistemi
ƏMSSSTQ	Ətraf Mühitə və Sosial-İqtisadi Təsirin Qiymətləndirilməsi
ƏMTQ	Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi
ƏO	Əks-osmos
ƏYOK	Əvvəlcədən yerində olan (ilkin) kondensat
FHCTP	Fövqəladə Hallara Cavab Tədbirləri Planı
FHN	Fövqəladə Hallar Nazirliyi
FHQ	Fövqəladə Hallarda Qapanma
FKYQ	Frezer kəsicili yer qazan
GHS	Göyertədəki heyət sayı
GOST	Rusiya dövlət standartı
GPBA	Geofizika üzrə Podratçıların Beynəlxalq Assosiasiyası
HBY	HIPPS dövrələmə klapanı
HIPPS	Yüksək təzyiq altında işləməyə etibarlı sistem
HM	Həll olunmamış mürəkkəb qatışıqlar
HPBS	Hasılataın Pay Bölgüsü haqqında Saziş
HSK	HIPPS Sədd klapanı
HTQH	Həyat tərzinin qiymətləndirilməsi hesabatı
XGQŞ	Xəzər gəmiqayıрма şirkəti
XNŞ	Xarici Neft Şirkəti
ICES	Diplom ilə təsdiq olunmuş Tikinti Mühəndis-İnspektorlar İnstitutu
ILE	İşıqlandırma mühəndisləri institutu
ILI	Xəttə qoşulu yoxlama
ISO	Beynəlxalq Standartlaşdırma Təşkilatı
IUCN	Beynəlxalq Təbiətin və Təbii Sərvətlərin Mühafizəsi Birliyi
İBK	İki başlıqlı kabel
İİED	Ətraf Mühitə və İnkişaf üzrə Beynəlxalq İnstitut
İİİ	İlkin infrastruktur işləri
İMİAP	İctimaiyyətlə məsləhətləşmə və İnformasiyanın açıqlanması Planı
İMİP	İşçilərlə Münasibətləri İdarəetmə Planı
İNL	İlkin Neft Layihəsi
İSP	İctimai Sərmayə Proqramları.
İTV	İt Taunu Virus
İVK	İsitmə, ventilyasiya, kondisioner
İXQ	İstixana effektiv qazlar
QİXQ	Qeyri-istixana qazları
KDP	Kapitalın Dəyərləndirilməsi Prosesi
KEMP	Kompleksləşdirilmiş Ekoloji Monitorinq Proqramı
KHF	Kəşfiyyat və hasilat forumu
KKMDQFFP	Kondensat və Kimyəvi Maddələrin Dağılmasına Qarşı Fövqəladə Fəaliyyət Planı
KMTRM	Kimyəvi maddələrin təhlükəliliyinin qiymətləndirilməsi və riskinin idarə

	olunması
KMV	Kimyəvi maddələrin vurulması sistemi
KN	Keyfiyyətə nəzarət
KOM	Kiçik və orta müəssisələr
KOT	Kimyəvi Oksigen Tələbatı
KQA	Kökü kəsilmənin qarşısını almaq üçün təsis edilmiş alyans
KS	Kəmər Sahəsi
KSVP	Kompressor və Suvurma Platforması
KT	Keyfiyyət üçün təminat
QA	Qaz Amili
QDG	Qaldırıcı daşıma gəmisi
QHT	Qeyri-hökumət təşkilatı
QMGVS	Qazma Məhlulunu Gerivurma Sistemləri
QMUÜK	Uçucu üzvi birləşmələr
QPBA	Qazma üzrə Podratçıların Beynəlxalq Assosiasiyası
QSC	Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti
QTP	Qrupun tövsiyə etdiyi praktika
QMP	Qrupun müəyyən etdiyi praktika
Laeq	Ekvivalent Orta göstərici Səs Səviyyəsi
LS	Lay suyu
LSU	Lay suyunun utilizasiyası
MA	Mərkəzi Azəri
MARPOL	Dənizin gəmilər tərəfindən çirkləndirilməsinin qarşısının alınması haqqında beynəlxalq konvensiya, 1973-cü il, 1978-ci ildə Protokol ilə düzəliş edilib
MDİN	Maye dövrənin itkisinə nəzarət
MdTN	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi
MEQ	Monoetilen qlikol
MFL	Milli Fizika Laboratoriyası
MİİK	Maili istiqamətləndirilmiş idarə klapanı
MİİVÖT	Mədəni İrsin İlk Vəziyyətinin Öyrənilməsinə dair Tədqiqat
MİOA	Məsafədən İdarə Olunan Aparat
MK-lər	Məcburi köçkənlər
MQ	Monitorinq və qiymətləndirmə
Mt	Dağ
MTMQ	Ekoloji monitorinq üzrə texniki məsləhət qrupu
MTMV	Materialların Təhlükəsizliyi Barədə Məlumat Vərəqəsi
MTSİRS	Maraqlı tərəflər və sosial-iqtisadi sahə üzrə ictimai rəy sorğusu
MTTS	Mərkəzi Tullantı Toplama Sahəsi
MVt	Meqavat
MYEH	Maksimum Yolverilən Emissiya Həddi
MYQH	Maksimum yolverilən qatılıq həddi
MYQU	Məşəldə Yandırılan Qazın Utilizasiyası
N/A	Tətbiq Olunmur
NKTY	Nəslə kəsilmək təhlükəsinə yaxın
NDQCTP	Neft Dağılmalarına Qarşı Cavab Tədbirləri Planları
NF	Şimal Cənab
NICO	Naftiran Intertrade Company
NKÜM	Ümumi karbohidrogen miqdarı
OBT	Oksigenə Bioloji Tələbat
OCNS	Dənizdə istifadə olunan kimyəvi maddələr barədə bildiriş sxemi
ODS	Orta Dəniz Səviyyəsi
OSPAR	Şimal-Şərqi Atlantik okeanında Dəniz mühitinin qorunması üzrə Oslo və Paris Konvensiyası
OSRL	Oil Spill Response (Ltd) şirkəti
OKƏ	Orta Kvadrat Əmsali
ÖK50	Öldürücü Konsentrasiya 50%. Nümunəsi götürülmüş toplumun 50 %-ni öldürən kimyəvi maddə konsentrasiyası
ÖPS	Ölkə üzrə tərəfdaşlıq strategiyası

P	Payız
PAK	Polisiklik Aromatlı Karbohidrogenlər
PCƏYEV	Praktiki Cəhətdən Ən Yaxşı Ekoloji Variant
PEK	Proqnozlaşdırılmış ekoloji konsentrasiya
PHB	Öncədən Hidratlaşdırılmış Bentonit
PLONOR	Sağlamlıq və ya ətraf mühit üçün kiçik risk və ya heç bir riskin olmaması
PTK	Proqnozlaşdırılmış təsirsiz konsentrasiyası
R1	(ilin) 1-cü rübü
R3	(ilin) 3-cü rübü
RAMSAR	Beynəlxalq əhəmiyyətə malik su-bataqlıq ərazilərin qorunmasına dair konvensiya
RDKRK	Razılaşdırılmış Dəniz Kimyəvi reagentləri Klassifikatoru
REACH	Kimyəvi maddələrin qeydiyyatı, qiymətləndirilməsi, səlahiyyət verilməsi və məhdudlaşdırılması
SB	Seyner
SBAMD	Su Hövzələrində Bioloji Resursların Artırılması və Mühafizəsi Departamenti
SD1	Şahdəniz Mərhələ 1
SD-SƏTYK	Spirte dözümlü su əsaslı təbəqə yaradan köpük
SEM	Sualtı elektron modulu
SƏQM	Su əsaslı qazma məhlulu
SƏTƏM	Sağlamlıq, Əməyin Təhlükəsizliyi və Ətraf Mühit
SƏTTƏM	Sağlamlıq, Əməyin Təhlükəsizliyi, Təhlükəsizlik və Ətraf Mühit
SF	Sulu Fraksiya
SFYK	Sulu təbəqə formalaşdırıcı köpük
SGS	Səs Gücü Səviyyəsi
SHS	Sualtı hasilat sistemi
SİM	Sualtı idarə modulu
SinƏQN	Sintetik Əsaslı Qazma Məhlulu
SİTP	Sahibkarlığın inkişafı və təlim proqramı
SMDS	Sülb maddələrin dövrəsi (sirkulyasiyası) sistemi
SMƏ	Sahənin mütləq əhatəsi
SP	Yaz
SQQ	Səyyar Qazma Qurğusu
SQTL	Sualtı Quyu ilə bağlı Cavab Tədbirləri Layihəsi
SSRİ	Sovet Sosialist Respublikalar İttifaqı
ST	Səngəçal terminalı
STB-01	Nəqliyyat və quraşdırma barjının adı
STİK	Sualtı təhlükəsizlik üçün təcrid etmə klapanları
STK	Səddi təcrid edən klapan
ŞA	Şərqi Azəri
ŞD	Şahdəniz
ŞD2	ŞD2 (Şahdəniz Mərhələ 2)
ŞDA	Şahdəniz Alfa
ŞDB	Şahdəniz Bravo
ŞDB-HR	Şahdəniz bravo hasilat və rayzer platforması
ŞDB-YBTT	Şahdəniz Bravo Yaşayış Bloku və Texnoloji Təchizat platforması
ŞLT	Şelf-layihə-tikinti
TACIS	Müstəqil Dövlətlər Birliyinə Texniki Yardım
TB	Təzyiqin bərpası
TBYQ	Tullantıların Boşaldılıb Yüklənməsinə dair Qeydlər
TƏS	Tərəfdaşlıq və Əməkdaşlıq Sazişi
TH	Terapevt həkim
TMQ	Təbii maye qaz
TNİS	Tikinti, Nizamlama və İstismar Sınağı fazası
TPAO	"Turkish Petroleum Corporation" şirkəti
TTK	Təzyiqdən mühafizə klapanı
TYA	Tələblərə Uyğunsuzluqlar Barədə Aktlar
UB	Ultrabənövşəyi

UNECE	BMT-nin Avropa üzrə İqtisadi Komissiyası
UNESCO	BMT-nin Təhsil, Elm və Mədəniyyət üzrə Təşkilatı
UNICEF	BMT-nin Uşaq Fondu
UNPFA	BMT-nin Əhali Fondu
URS	URS Corporation Limited
USAID	ABŞ Beynəlxalq inkişaf agentliyi
USCG	ABŞ Sahil Mühafizə Qrupu
USEPA	ABŞ-ın Ətraf Mühitin Mühafizəsi Agentliyi
UÜK	Uçucu üzvi birləşmələr
ÜKM	Ümumi karbohidrogen miqdarı
ÜST	Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı
ÜYT	Ümumi yol verilən balıqtutma həddi
VMS	Vacib mexanizm sahələri
VNIRO	Rusiya Federasiyasının Balıqçılıq Təsərrüfatı və Okeanşünaslıq İnstitutu
VQS	Vacib quşların olduğu sahə
W	Qış
WF	Yatağın Qərb cinahı
WRA	Water Resource Associates Ltd. Şirkəti
WS	Cənub-qərbi
YAS	Yeraltı səviyyə
YAY	Yay
YƏİS	Yerli Əməliyyatları İdarəetmə Sistemi
YBKQS	Yığcam Beynəlxalq Kimyəvi Qiymətləndirmə Sənədi
YİD	Yatağın istismar dövrü
YKLT	Yolların və Köprülərin Layihələndirilməsi üzrə Təlimat
YT	Yüksək təzyiq
YTİ	Yatağın Tammiqyaslı İşlənməsi
ZAP	"Xəzərbalıq" Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti
ZƏ	Zəif